

Terwijl hij als kleine Joodse jongen ondergedoken zat in Haarlemmermeer, werd zijn familie uitgemoord. Omdat Moche Gaaton hier na de oorlog niemand meer had, vertrok hij naar Israël zodra dat kon. Hij vond er de liefde van zijn leven, kreeg twee kinderen en zes kleinkinderen, vocht er nieuwe oorlogen en ziet wel eens hoe de jeugd uit een naburig bedoeïenendorpje 'baldadig doet'. „Je moet alles in proporties zien”, zegt de inmiddels 80-jarige. „Dingen moet je niet te streng aanpakken.”

Haarlemmermeer

Moche wil niet te streng zijn

Paul van der Kooij
p.van.der.kooij@hollandmediacombinatie.nl

Nieuw-Venep ★ Als iemand reden zou hebben om verbitterd te zijn, is het Moche Gaaton wel. Omdat zijn ouders straatarm waren, werd hij al als baby in pleeggezinnen en weeshuizen ondergebracht. Toen het in de oorlog te gevaarlijk werd in de hoofdstad en hij als 8-jarige de polder in werd gesmokkeld, bleek het ook daar niet pluis. De eerste plek waar hij werd ondergebracht, de boerderij van Johannes Bogaard aan de Rijnlanderweg, was na enkele weken het decor van een razzia. De hooiberg waarin Moche was ondergebracht, ging die zesde oktober 1943 in vlammen op. Terwijl de Duitsers met hun honden rondliepen, hield Moche zich met nog wat kinderen schuil in een sloop. Ademhalen gebeurde via een rietstengel, precies zoals een zoon van de boer had voorgedaan. Via een tussenstop kwam Moche terecht bij het gezin van Antje en Sam Breijer, met opnieuw angstige momenten. Zoals de keer dat een Nederlandse politiemann in het midden van de nacht met de knijpkat op zijn bed scheen en Moche de vraag hoe hij heette beantwoordde met 'Piet'. Net als de zoon des huizes die naast hem lag... Moche hoort nog hoe de agent, terwijl hij de trap af stommelt, neuriede: 'Gooi je onderbroek maar weg, want er zit toch geen elastiek meer in'. Met andere woorden: oppakken heeft hier geen zin. Hoewel de zwarte 'Piet' met zijn Joodse trekken niet werd meegenomen, beseften de Breijers dat een schuilplaats geen overbodige luxe was. Bij een volgende inval, lagen de onderduikers dan ook in de kelder. Achter bergen aardappelen. Doodstil. Maar wat nu als de Duitsers de bergen hadden verschoven of eromheen waren gelopen?

Vinger van God

Toen Sam Breijer jr. een spleet in de kelder muur zag, bedacht hij dat daarachter een betere schuilplaats mogelijk was. Sterker nog, hij zag die spleet als de vinger van God. En die moest je natuurlijk volgen, schep klei voor schep klei. Om de Duitsers niet te alarmeren, moest die klei 's nachts worden weggewerkt. Ook bouwkundig was het een flinke klus: om te voorkomen dat de bovenliggende vloer van de woonkamer zou inzakken, waren steunen gemaakt.

Een met beton beplakte plank, op maat gemaakt voor het ontstane gat, maakte het zaakje compleet. Wie niet wist dat hier een extra kelderruimte was, zou hem niet zien. Maar wie eten wilde brengen of de wc-ember kwam halen, hoefde alleen het luik te openen. Naar buiten zouden de onderduikers de laatste oorlogsmaanden niet meer gaan. Het enige daglicht werd in de hoofdstad en hij als 8-jarige de polder in werd gesmokkeld, bleek het ook daar niet pluis. De eerste plek waar hij werd ondergebracht, de boerderij van Johannes Bogaard aan de Rijnlanderweg, was na enkele weken het decor van een razzia. De hooiberg waarin Moche was ondergebracht, ging die zesde oktober 1943 in vlammen op. Terwijl de Duitsers met hun honden rondliepen, hield Moche zich met nog wat kinderen schuil in een sloop. Ademhalen gebeurde via een rietstengel, precies zoals een zoon van de boer had voorgedaan. Via een tussenstop kwam Moche terecht bij het gezin van Antje en Sam Breijer, met opnieuw angstige momenten. Zoals de keer dat een Nederlandse politiemann in het midden van de nacht met de knijpkat op zijn bed scheen en Moche de vraag hoe hij heette beantwoordde met 'Piet'. Net als de zoon des huizes die naast hem lag... Moche hoort nog hoe de agent, terwijl hij de trap af stommelt, neuriede: 'Gooi je onderbroek maar weg, want er zit toch geen elastiek meer in'. Met andere woorden: oppakken heeft hier geen zin. Hoewel de zwarte 'Piet' met zijn Joodse trekken niet werd meegenomen, beseften de Breijers dat een schuilplaats geen overbodige luxe was. Bij een volgende inval, lagen de onderduikers dan ook in de kelder. Achter bergen aardappelen. Doodstil. Maar wat nu als de Duitsers de bergen hadden verschoven of eromheen waren gelopen?

dat alle Joden gered hadden kunnen zijn wanneer één procent van de Nederlanders zo dapper was geweest als de Breijers." Want wat zei moeder Antje ijskoud tegen de hoge heren na de zevende inval? „Je moet maar niet meer komen.” En zo geschiedde... Hoewel ze bekend staat om haar moed en als bijnaam de 'admiraal' had, weet Moche ook hoe lief ze kon zijn; hoe ze hem knuffelde als het even kon. „Echt als een moeder”, zegt de man die dat gevoel bij zijn bloedeigen moeder niet had. Die ene keer dat ze hem bezocht in het weeshuis, zag hij haar als een vreemde. Hij hoefde ook niet te huilen toen eind 1945 een medewerker van het Rode Kruis hem in het weeshuis kwam vertellen wat hij al voorzag: op twee neven na was zijn hele familie weggevaagd. „Wat kon je doen? Treuren dat we alleen op de wereld waren? We moesten verder!” En dus speelde hij zo gewoon als dat ging door met de kinderen die een vergelijkbare boodschap te horen hadden gekregen. Bovendien had Moche de Breijers nog... Hun hele leven zouden de families warme contacten onderhouden, met bezoeken over en weer. Waar andere christenen hun Joodse onderduikers bekeerden, gunden de Breijers ze hun (Joodse) geloof. Als ze al samen in de Bijbel lazen, hét boek in huize Breijers, dan was dat in het Oude Testament. „Want daar zijn Joden en christenen het over eens.” Eind vorig jaar overleed Moches vrouw. Wie hem vraagt naar zijn gezondheid, hoort zeker geen klaagzang. Zeker, hij heeft 'een beetje Parkinson'. „Maar dat mag ook op mijn leeftijd”, zegt hij er dan bij. Je moet nu eenmaal alles in proporties zien. Hoewel hij in Nederland de tuinbouwschool had gedaan en zijn leven in Israël met een half jaar kibboets begon, zou zijn carrière in het teken van het leger komen te staan. Zo belandde hij na zijn 2,5 jaar durende diensttijd bij een technologisch bedrijf waar hij verder 'niets over kan zeggen'. Ook zou hij, in zijn reservistentijd, twee oorlogen meemaken. „Maar gelukkig vroegen ze me nooit om in een tank te gaan zitten.”

'Was iedereen maar zo dapper als de Breijers'

Moche Gaaton, die in WOII onderdook bij de familie Breijer, bezocht 4 mei het Crashmuseum. Daar herleeft het Breijerhuisje. FOTO UNITED PHOTOS/TOUSSAINT KLUITERS

Haarlemmermeer

Tweede leven voor Breijerhuis

Nieuw-Venep ★ Het daglonershuisje van Antje en Sam Breijer, waar Moche tussen 1943 en de bevrijding ondergedoken heeft gezeten, lag aan de IJweg 1742. Niet ver van De Olmenhorst, het hoofdkwartier van het verzet. In 2003 is het, samen met het al even kleine buurhuisje, gesloopt. Mensen van Crash hebben toen wel brokstukken veiliggesteld om dat te laten herleven in het eigen lucht-oorlog- en verzetsmuseum. Het meest bijzondere van zijn onderduiktijd vond Moche dat iedereen zijn eigen taak had, ook dochter Gerda die één jaar ouder was dan hij. Omdat ze door haar handicap niet mobiel was, moest ze overdag de wacht houden. „En dat heeft ze geweldig gedaan. Ze was niet van de stoel weg te halen. Ze was ook heel slim. Toen een foute Nederlander haar vroeg: 'Ik heb een grote zak snoep voor je, met wie zou je die delen?', zei ze, met elf onderduikers in huis: 'Met mijn zus en mijn broers'. Ze bleef dat ook zeggen na opmerkingen als: 'Maar er zijn er toch meer?' ” Gerda staat dan ook centraal in een documentaire die Moches kinderen hebben gemaakt en in 2014 ter beschikking stelden aan Crash. Ook Moche had een taak: de oudste onderduiker rustig houden door geruststellende tikjes toe te dienen. Stil blijven kon deze jongen toch al als geen ander. De Breijers ontvingen de Yad Vashem, een onderscheiding voor niet-Joden die hun leven waagden om Joden te redden tijdens de holocaust. De Hoofddorpse Verzetsheldenbuurt telt een Antje Breijerstraat.

Voormalige onderduiker is eeuwig dankbaar